Looduskaitse selts 1980ndatel aastatel ja Tallinna deklaratsioon

Arvo Iital

- Seltsi kõrgaeg
- Tegevussuunad välja kujunenud
- 14 palgalist töötajat (1981. a.)
- Liikmeid ca 16 tuhat ja suurenes
- 1970ndate lõpul 1980ndate algul laienes rahvusvaheline koostöö (eelkõige Soome ja Ida-Euroopa teadlased ja LK tegelased)
- Eilart osales IUCN peaassambleedel juba 1970ndatel
- 1978 IUCN keskkonnahariduse Ida-Euroopa alamkomitee esimeheks
- 1976. a. “INIMENE, ÖKOSÜSTEEM JA KULTUUR” (ka inglise keeles)
- Levitas teavet Eestis tehtavast

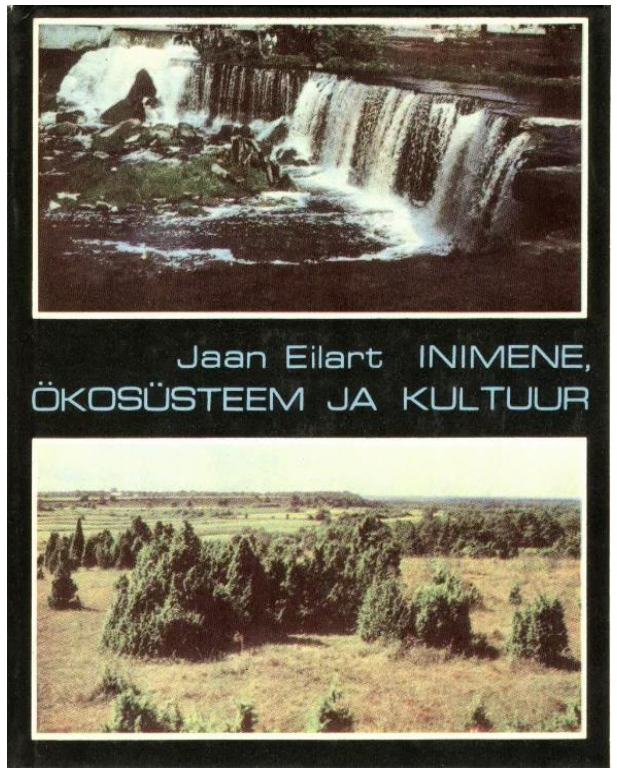

- Koostöö Soome Looduskaitse Liiduga (Sauvo Henttonen ja Rauno Ruuhijärvi)
- 1981. aastal 20 liikmeline Soome LK Liidu delegatsioon Eestis
- 1982. a. Soome LK Liidu delegatsioon (28 inimest) vabariiklikul kokkutulekul Tartus/Tartumaal
- Soome loodusfoto näitused alates 1979. a. - Kari Soveri, Seppo Keränen, Hannu Hautala, Arno Rautavaara, Juha Taskinen)
- Erik Bruuni plakatid
- 1981 näitus “Looduskaitse Eesti graafikas” Helsingi Ülikooli zooloogiamuuseumis
- J. Eilartit tunnustati 1984. aastal Soome Robert Boldti nimelise teenetemedaliga.

Erik Bruun

26-29 mai 1981 rahvusvaheline sümpoosion “Põllumajandusmaastike optimeerimine”

- Ettepanek korraldamiseks 1978. a. IUCN Kultuurmaastike ökoloogia komiteelt (Committee on the Eco-development of Cultural Landscapes, CECL)
- Eilart oli NSVL esindaja komitee istungil. Tutvustanud seltsi tegevust ka selles vallas
- Seltsil oli maastikuhoolduse osakond (juhataja, seltsi auliige Andres Pohla)

Andres Pohla

- Algne plaan korraldada 1980.a. septembris
- Info saadeti laiali ja kutsuti osa võtma
- 4.07.1980 Eilarti kiri IUCN CECL komitee liikmetele ettepanekuga lükata edasi 1981. aasta kevadesse koos Presiidiumi koosolekuga (vähe registreerunuid, sügisel halb ilm jne).
- 24.07.1980 kiri Rüütlile (MN I aseesimees): esialgu planeeritud 50-60 välismaa esindajast registreerunuid vaid 9 (põhjenduseks ka Tallinna olümpiaregati boikott)
- Edasilükkamine ei meeldinud kõigile (plaane keeruline ümber mängida).
- Dr. Attila Borhidi Ungarist saabuski 18. septembril 1980 Eestisse. Korraldati väljasõidud jm.

- Rahvusvahelise sümpoosioni korraldamise (organiseerimine, ööbimised) eest ei saanud vastutada ühiskondlik organisatsioon
- Vastutajaks määrati põllumajandusministeerium
- Kulud jaotusid ministeeriumi ja ELKS vahel
- Trükiti 250 vene ja inglise keelset kutset

- Toimumiskoht: Viru hotell ja Edasi kolhoos Pärnumaal (Arnold Erm).
- 28. mail väljasõit Järvamaale (9. mai kolhoos, Endel Lieberg)
- Näitused: J. Muksi loodusmaalid, taimekompositsioonid
- 55 osalejat (koos korraldajatega): Poola, Soome, Tšehhoslovakkia, Saksa DV, Saksa FV, Bulgaaria, NSVL (sh prof. K. Eringis, prof. L. Rodin).

- Ettekannete kogumik (tiraaž 600)
- 22 ettekannet, põhiliselt inglise, mõni saksa ja vene keeles
- Eestist 7 ettekannet: Endel Varep, Toomas Fey, Ülo Sults, Ülo Mander, Jaan Eilart ja Arnold Erm, Valjo Masso, Helmut Hallemaa
- Lisaks ka looduskaitse mõisted inglise, saksa, vene, esperanto ja eesti keeles
- CELC Presiidium (Eilarti väitel Sauvo Henttonen) pakkus välja spetsiaalse kultuurmaastike ökoloogilise optimeerimise medali inimestele ja organisatsioonidele – **A.H. Tammsaare medal koos vastava tunnistusega**
- Saanud nt Montreali ülikooli prorektor Peter Jakobs, Norra peaminister Gro Harlem Brundtland jt.

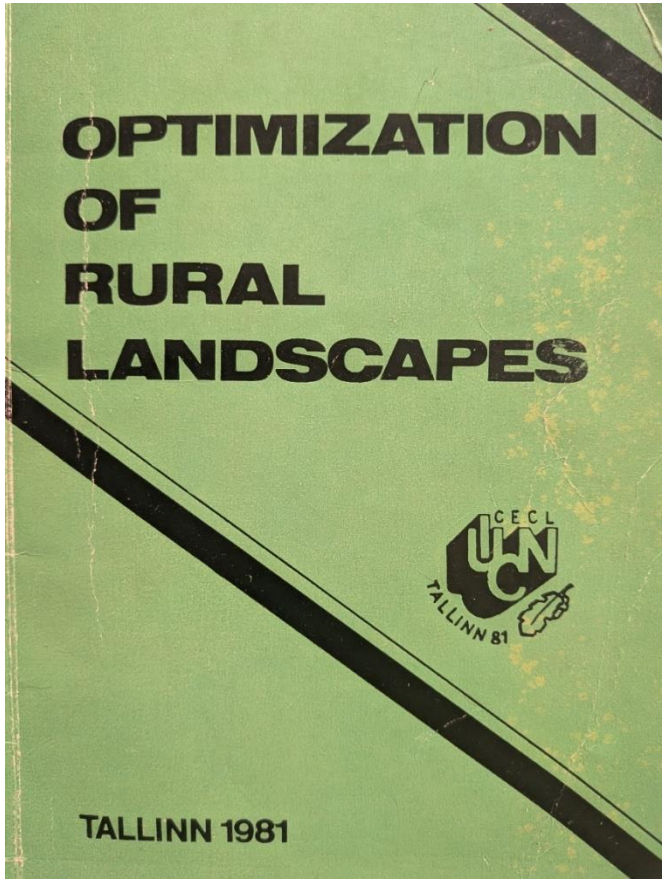

- **30.mai - 2(3) juuni 1983** toimus Eestis Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) Ida-Euroopa keskkonnahariduse alamkomitee istung
- J. Eilart - alamkomitee esimees

- Istungitega samaaegselt Viimsis rahvusvaheline sümpoosion "**Kujutav kunst ja fotograafia looduskaitsehariduse vahendina**"

- Temaatilised näitused

- Otsus istungi korraldamiseks Tallinnas tehti 1982. a. komitee koosolekul Tšehhoslovakkias,
- Ilmselt eelnevalt Eilartiga läbiräägituna tulid Soome esindajad välja ettepanekuga ühildada see seminariga teemal “Kunst kui looduskaitse hariduse vahend”.
- Seltsi juhatus nõustus ettepanekuga
- Suur roll bioloog **Jan Čeřovskýl**
  - Töötas aastakümneid Praha Ajaloomälestiste ja Looduskaitse Instituudis
  - Erinevates ametites IUCN-s.
  - 1990 - 1994 IUCN asepresident ning seejärel IUCN auliige

Ida-Euroopa komitee asutav konverents Prahas 1967. Seisab Jan Čeřovský

Foto: Czech Agency for Nature Conservation and Landscape Protection

- ELKSi 1983. a. tööplaani punkt *“Kaasabi rahvusvahelise seminari “Kujutav kunst ja fotograafia looduskaitsehariduse vahendina”* korraldamisel aasta teise kvartalis.
- Vastutavate täitjatena loetleti Jaan Eilart, Arvo Iital, Arnold Rüütel, Tallinna linnapea Albert Norak ja Kirovi kalurikolhoosi aseesimees Kalju Helisalu.
- A. Rüütel kooskõlastas toimumise NSVL Põllumajandus-ministeeriumiga ning Riikliku Teaduse ja Tehnika Komiteega, samuti Eesti parteiorganitega
- Metsamajanduse ja Looduskaitse minister Heino Teder panustas soodsa otsuse saamisel Ministrite Nõukogus

Istungi ja sümpoosioni kulude eelarve:

- Kunstifond 500 rubla näituste kujundamiseks,
- Kunstnike Liit 600 rubla näituste kujundamiseks ning nende transpordiks.
- Tallinna linn 900 rubla külaliste ööbimiskulude katteks
- Looduskaitse Selts 2200 rubla ööbimiskulude ning osalisest toitlustamisest tulenevate kulude katteks.

- Ida-Euroopa komitee istungid: 31. mail Projekteerijate Maja saalis ja 2 juunil Kirovi kalurikolhoosis Viimsis.
- Komitee istungil esindajad Tšehhoslovakkiast, Poolast, Ida-Saksamaalt, Ungarist, Moskvast, Eestist
- IUCN peakontorist looduskaitse spetsialist **Naseeb Dajani**

Jaan Eilart ja Naseeb Dajani. Foto: Jaan Künnap

- Näitused ja teemakohased ettekanded

- Seppo Keränen ja Arno Rautavaara ei saanud sümpoosionil osaleda ja saabusid Tallinnasse varem.
- 28. aprillil avati nende loodusfoto näitus “Meri ja saared” A.H.Tammsaare muuseumis. Samas ka ELKS loodusraamatute näitus.
- Kaljo Põllu “Kodalaste” graafikaseeria Rägavere mõisas,
- Kristjan Raua, Eduard Viiralti ja Ilmar Torni loodusgraafika,
- Seltsi kunstkogu, loodusfotode, eksliibriste näitus
- Peeter Toominga fotod“Kõik rajad lõpevad meres” ja ikebana näitus Kiek in de Kökis
- Merike Männi gobeläänid,
- Tallinna Fotoklubi näitus “Loodus ja inimene”,
- Luule Piirsalu maalinäitus kaitsealadest
- Tšehhoslovakkia, Soome, Taani ja Jaapani looduskaitseplakatid

- Komitee töökeelteks vene ja saksa. Suhtlust ka inglise keeles.
- Istungi ja sümpoosioni kutse ja päevakava vene ja saksa keeles.

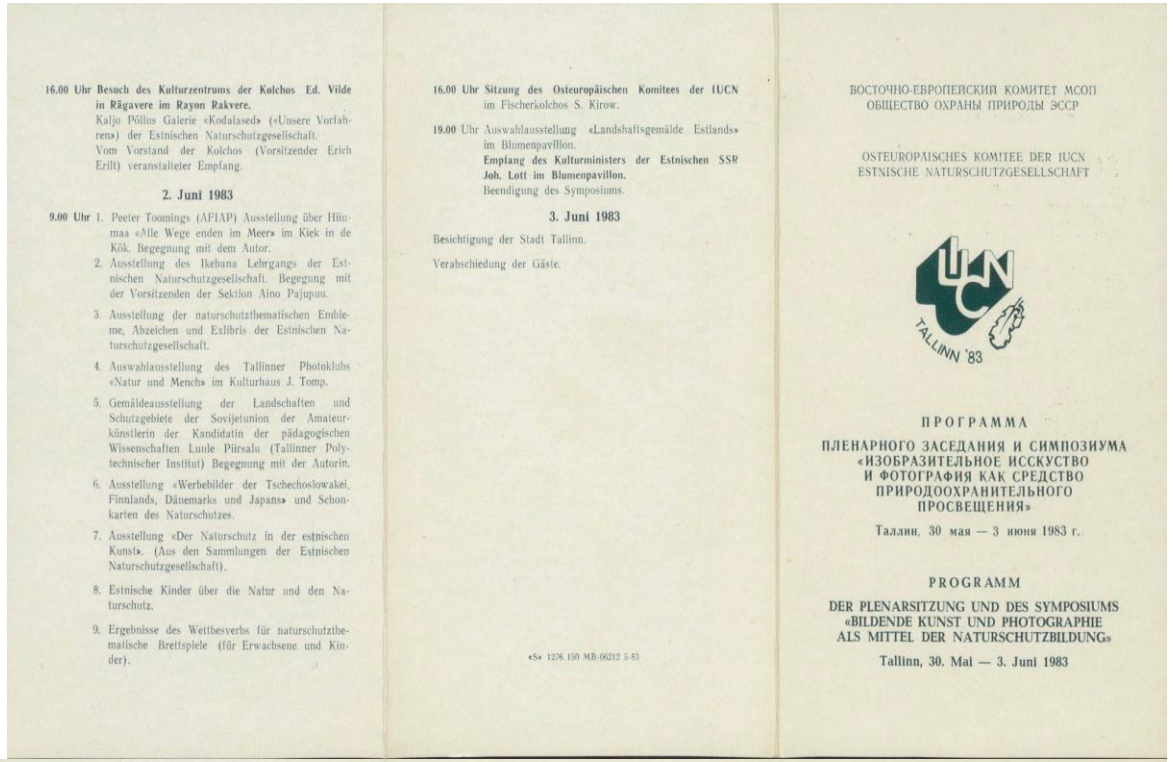

16.00 Uhr **Besuch des Kulturzentrums der Kolchos Ed. Vilde in Rägavere im Rayon Rakvere.**
Kaljo Põllus Galerie «Kodalased» («Unsere Vorfahren») der Estnischen Naturschutzgesellschaft.
Vom Vorstand der Kolchos (Vorsitzender Erich Erilt) veranstalteter Empfang.

2. Juni 1983

9.00 Uhr 1. Peeter Toomings (AFIAP) Ausstellung über Hiiumaa «Alle Wege enden im Meer» im Kiek in de Kök. Begegnung mit dem Autor.
2. Ausstellung des Ikebana Lehrgangs der Estnischen Naturschutzgesellschaft. Begegung mit der Vorsitzenden der Sektion Aino Pajupuu.
3. Ausstellung der naturschutzthematischen Embleme, Abzeichen und Exlibris der Estnischen Naturschutzgesellschaft.
4. Auswahlausstellung des Tallinner Photoklubs «Natur und Mench» im Kulturhaus J. Tomp.
5. Gemäldeausstellung der Landschaften und Schutzgebiete der Sovijetunion der Amateurkünstlerin der Kandidatin der pädagogischen Wissenschaften Liule Piirsalu (Tallinner Polytechnischer Institut) Begegnung mit der Autorin.
6. Ausstellung «Werbebilder der Tschechoslowakei, Finnlands, Dänemarks und Japans» und Schonkarten des Naturschutzes.
7. Ausstellung «Der Naturschutz in der estnischen Kunst». (Aus den Sammlungen der Estnischen Naturschutzgesellschaft).
8. Estnische Kinder über die Natur und den Naturschutz.
9. Ergebnisse des Wettbesverbs für naturschutzthematische Brettspiele (für Erwachsene und Kinder).

16.00 Uhr **Sitzung des Osteuropäischen Komitees der IUCN** im Fischerkolchos S. Kirow.

19.00 Uhr Auswahlausstellung «Landschaftsgemälde Estlands» im Blumenpavillon.
Empfang des Kulturministers der Estnischen SSR Joh. Lott im Blumenpavillon.
Beendigung des Symposiums.

3. Juni 1983

Besichtigung der Stadt Tallinn.

Verabschiedung der Gäste.

«S» 1276 150 MB-06212 5-83

ВОСТОЧНО-ЕВРОПЕЙСКИЙ КОМИТЕТ МСОП
ОБЩЕСТВО ОХРАНЫ ПРИРОДЫ ЭССР

OSTEUROPÄISCHES KOMITEE DER IUCN
ESTNISCHE NATURSCHUTZGESELLSCHAFT

TALLINN '83

ПРОГРАММА

ПЛЕНАРНОГО ЗАСЕДАНИЯ И СИМПОЗИУМА «ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЕ ИССКУСТВО И ФОТОГРАФИЯ КАК СРЕДСТВО ПРИРОДООХРАНИТЕЛЬНОГО ПРОСВЕЩЕНИЯ»

Таллин, 30 мая — 3 июня 1983 г.

PROGRAMM

DER PLENARSITZUNG UND DES SYMPOSIUMS «BILDENDE KUNST UND PHOTOGRAPHIE ALS MITTEL DER NATURSCHUTZBILDUNG»

Tallinn, 30. Mai — 3. Juni 1983

30 мая 1983 г.

19.00 **Прием в Таллинской Ратуше** (председатель Горисполкома Альберт Норак).
Концерт Таллинского камерного хора (дирижирует проф. Куно Арени).

31 мая 1983 г.

9.00 **Заседание Восточно-Европейского комитета МСОП** (зал института «Ээсти Проект»).
Выставки: гобелены Мерике Миннн «Охраняем природу». Выставка эстонской современной живописи «Человек и природа».

15.00 1. Фотовыставка Сеппо Керянена и Арно Раутаваара о финских островах и море (Мемориальный музей А. Х. Таммсааре). Встреча с авторами.
2. Ознакомление с графикой о природе Кристиана Раула (1865—1943) и Эдуарда Вийралта (1898—1954) в дворце Кадриорг. Комментирует искусствовед Май Левин.
3. Серия графических листов народного художника Ильмара Торна. «Природа и человек». Встреча с автором.
4. Обзорная выставка секции фотографов природы Общества охраны природы Эстонской ССР.
5. Дружеский вечер под хлодтайством Союза художников Эстонской ССР (И. Торн), Художественного фонда ЭССР (А. Компус) и Общества охраны природы ЭССР (Я. Эйларт).

1 июня 1983 г.

9.00 **Экскурсия в Лахемаадский национальный парк**
Выставка «Лахемаадский национальный парк в искусстве». Доклад искусствоведа Юри Хайна.

16.00 **Посещение центра культуры в колхозе им. Э. Вильде в Рягавере.**
Выставка графики Кальё Пыллу. Серия «Кодаласед». Прием у руководства колхоза (председатель Эрих Эрильт).

2 июня 1983 г.

9.00 1. Выставка Пээтера Тооминга (AFIAP) об острове Хийумаа «Все тропы кончаются в море» в башне Киек ин де Кёк. Встреча с автором
2. Выставка курсов икебаны Общества охраны природы Эстонской ССР. Встреча с председателем секции Айно Паюпуу.
3. Выставка эмблемов, значков и экслибрисов Общества охраны природы.
4. Выставка Таллинского фотоклуба «Природа и человек» в дворце культуры им. Я. Томпа.
5. Выставка живописи любительского художника, кандидата педагогических наук Лууле Пийрсалу (Таллинский политехнический институт) о ландшафтах и заповедниках СССР. Встреча с автором.
6. Выставка: «Плакат Чехословакии, Финляндии, Дании и Японии» и стенды по охране природы. Рыболовецкий колхоз им. С. М. Кирова.
7. Выставка «Охрана природы в эстонской графике» (из фондов Общества охраны природы Эстонской ССР) Рыболовецкий колхоз им. С. М. Кирова.
8. Выставка «Дети Эстонии о природе и охране природы». Результаты конкурса настольных игр (среди взрослых и детей). Кинотеатр «Эхо».
9. Сохраняем морских богатств! (выставка карикатур. Рыболовецкий колхоз им. С. М. Кирова).

16.00 **Заседание Восточно-Европейского комитета МСОП** Рыболовецкий колхоз им. С. М. Кирова.

19.00 Выставка «Эстонский пейзаж» в павильоне цветов.
Прием у министра культуры Эстонской ССР Ю. Лотт в павильоне цветов.

Закрытие симпозиума.

3 июня 1983 г.

Ознакомление с г. Таллин. Отъезд гостей.

30. Mai 1983

19.00 Uhr **Empfang im Tallinner Rathaus** (Vorsitzender des Exekutivkomitees der Stadt Albert Norak).
Konzert des Tallinner Kammerchors (Dirigent Prof. Kuno Areng).

31. Mai 1983

9.00 Uhr **Sitzung des Osteuropäischen Komitees der IUCN** (Im Saale des Instituts «Eesti Projekt»).
Ausstellungen: Merike Männis Gobelins «Schützt der Natur».
Auswahl estnischer Gemälde der Gegenwart «Mensch und Natur».

15.00 Uhr 1. Fotoausstellung von Seppo Keränen und Arno Rautavaara «Das Meer und die Inseln Finnlands» (Treffen mit den Autoren im Tammsaare-Museum).
2. Besichtigung der naturthematischen Graphik der Klassiker der estnischen Kunst im Schlosse Kadriorg (Kristjan Raud 1865—1943 und Eduard Vilralt 1898—1954). Kommentiert von der Kunstwissenschaftlerin Mai Levin.
3. Serie graphischer Blätter «Natur und Mensch» des Volkskünstlers Ilmar Torn. (Begegnung mit dem Autor).
4. Übersichtliche Ausstellung der Sektion «Naturphotographie» der Estnischen Naturschutzgesellschaft.
5. Freundschaftsabend auf Einladung des Verbandes Estnischer Künstler (I. Torn), des Estnischen Kunstfonds (A. Kompus) und der Estnischen Naturschutzgesellschaft (J. Eilart).

1. Juni 1983

9.00 Uhr **Exkursion in den Nationalpark Lahemaa.**
Ausstellung: «Der Nationalpark Lahemaa in der Kunst». Vortrag des Kunstwissenschaftlers Jüri Hain.

- Sümpoosionil esindajad ka Soomest, Lääne-Saksamaalt, Valgevenest, Eestist.
- Komitee istungite ja sümpoosioni käigus lepiti kokku ühises avalduses oma seisukohtade teadaandmiseks kaunite kunstide (muusika, kirjandus, kunst jm) olulisusest inimeste loodushoiu soodumuse toetamisel
- Avalduse idee pakkus Naseeb Dajani
- Teksti koostas Jaan Eilart
- Rägavere mõisas 1. juunil 1983 kiideti heaks Tallinna deklaratsioon “Looduse ja kunstide ühtsus rahu nimel maailmas”
- Ja ka tähistati (Vilde kolhoosi vastuvõtt – Erich Erilt) ja K. Põllu „Kodalaste“ näitus

Rahvusvaheline Looduskaitseliidu (IUCN) Ida-Euroopa keskkonnahariduse komitee istung Kirovi kalurikolhoosis 2. juuni 1982. Seisab Jan Čeřovský, tema kõrval juhatab istungit Jaan Eilart.

Foto: Jaan Künnap.

- Lehekülje pikkune deklaratsioon sisaldab viis peamist soovitust:

  - Loodussoodumuste arendamine ja **looduskaitse emotsionaalsemaks muutmine** erinevate kunstide kaasatõmbamise kaudu.
  - **Esteetiliste vahendite kasutamine** loodustunnetuslikus kasvatus- ja haridustöös.
  - Kunstigaleriide loomine ja **näituste, muusikaürituste, luuleõhtute ja muu sellise korraldamine**.
  - Mitte vastandada, vaid **püüda ühildada inimese loodud esteetilist keskkonda ja loodust**.
  - **Korraldada** Tallinnas iga kolme aasta tagant **rahvusvahelisi kunstinäitusi “Inimene ja loodus”**.

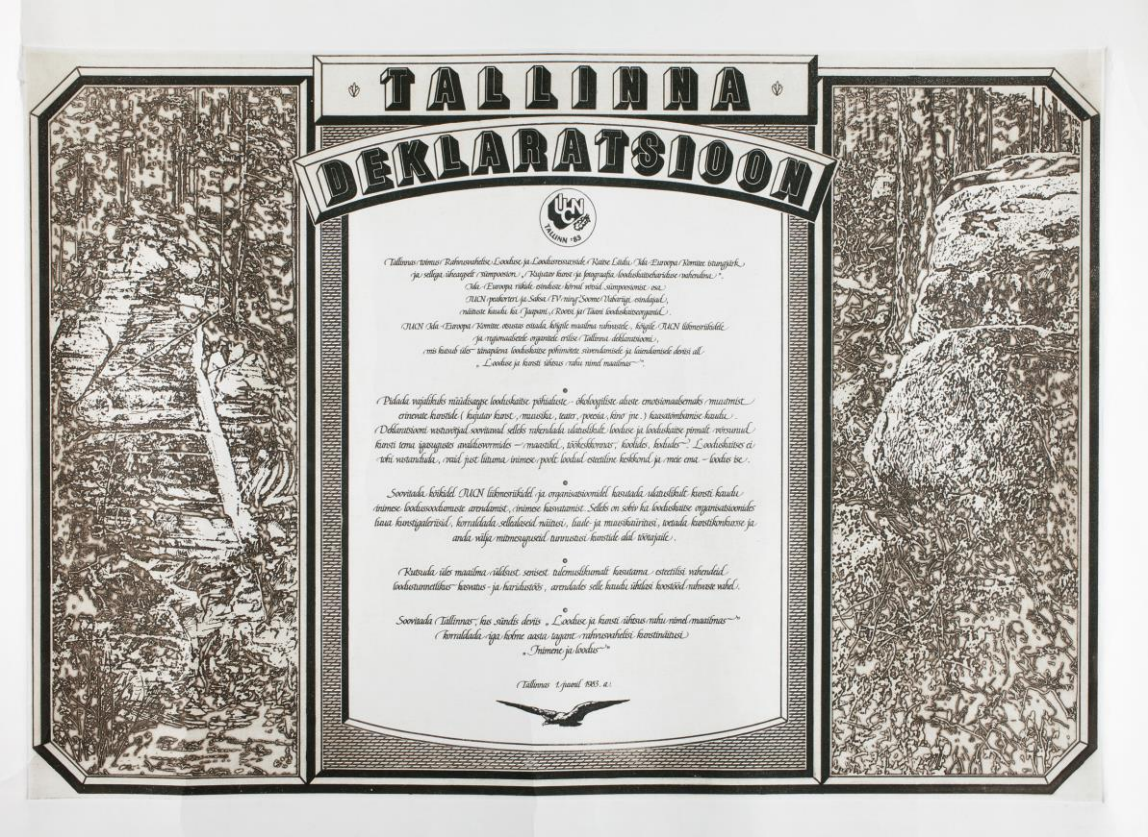

1985.a.Urmas Ploomipuu graafiline leht eesti keelse deklaratsiooni tekstiga
Hiljem ka vene ja inglise keelsed.

Tõlge inglise keelde: Naresh Mody Tartu ülikooli raamatukogust

- ELKSi veebilehel Andres Tõnissoni koostatud ülevaade Tallinna deklaratsioonist.

- Anna Helena Liivi magistritöö Tallinna Ülikoolis 2024. a. Tallinna deklaratsiooni vastuvõtmisest ja selle hilisemast kajastamisest Eestis ja mujal (*Tallinna deklaratsioon. Eesti looduskaitse seltsi tegevus hilisel nõukogude perioodil*).
- Juhendaja prof. Linda Kaljundi

- Viimane Seltsi Infokiri

- Rahvusvaheline koostöö keeruline
- Ida-Euroopas ka ühise keele (saksa, vene, inglise) leidmine
- Väljapääsemine ja raha limiteeris
- Välismaalasi ilma loata Tallinnast välja ei lubatud – programm tuli kooskõlastada KGBs
- Keeruline ka olme tõttu
  - Nt. karussellprojektori leidmine sümpoosioni ettekanneteks

1980ndate lõpuaastad

- 1980ndatel plaan rajada läbi Tatari tänava asumi Rävala (Lenini) puiestee pikendus
- Oli karta, et seltsi maja Tatari tn 15 jääb ehitustele ette
- 1985 – eskiisettepanek Kohtu tn 2/ 4, Pikk jalg 14/ 16, Piiskopi tn 2 hoonetekompleksi Eesti Looduskaitse Seltsi ja Kultuurimälestiste Riiklikku Projekteerimise Instituuti KRPI töö- ja tootmispindadeks kohandamiseks (J. Eilart, H. Uuetalu)
- 1987 – Kohtu tn 4. Looduskaitse Seltsi maja I ehitusjärjekorra tööprojektid
- 1982 – otsus ehitada Muusikaakadeemiale uus hoone
- Koha valikul jõuti Sakala/Tatari tänavani
- Hoone lammutustööd käisid, kui selts oli majas sees.
- Muud asutused (Tehnilise Järelvalve Komitee, Ususasjade volinik, Injurkolleegium) olid juba mujale kolinud
- 1992. aastal saadi kasutusse Koidu 80 hoone

Tänan!